

Wahyiin Qur’aanaa fi hadiisota sirrii Ergamaa Rabbii irraa gabaafaman akka of keessatti qabatu kaasne turre. Ergamaan Rabbii (SAW) ofirraa kaasanii waan hin dubbaneef waa’ee amanti ilaalchise wanti dubbatan, hojjatanii fi mirkaneessan wahyii Rabbiin irraa isaanitti bu’eedha. Ragaan kanaa:

âœ[Nabii Muhammad (SAW)] Fedha lubbuu irraa hin haasawu.

[Wanti inni dubbatu] wahyi buufamu qofa.â€• (Suuratu Najm 53:3-4)

Akkuma keeyyata (aayata) lamaan armaan olii irraa hubannu Qur'aa anni jecha ykn dubbii Nabiyyiin ofirraa kaasanii dubbatan osoo hin ta'een wahyii (ergaa) Rabbiin irraa bu'eedha. Kutaa darbee keessatti sadarkaalee fi karaalee wahyiin itti bu'u ilaalle turre. Ammas dabalataan akkaata wahyiin gara Ergamaa Rabbitti bu'u ni ilaalla.

Haati muâ€™mintoota tan taate Aaâ€™ishaan (Radiyallahu anhaa) akka gabaastetti, Haaris ibn Hishaam akkana jechuun Ergamaa Rabbii (SAW) gaafate, âœYaa Ergamaa Rabbii! Wahyiin akkamitti sitti dhufaa?âœ Ergamaan Rabbiis (SAW) ni jedhan: âœYeroo tokko tokko akka qillisa bilbilaa natti dhufa. Kuni hunda caalaa narratti ulfaatadha. Ergasii narraa cita; wanta inni (malaykaan) jedhe nan qabadha. Yeroo garii immoo Malaykaan namticha fakkaatee na dubbisa. Ergasii wanta inni jedhu nan qabadha.âœ Aaâ€™ishaan (radiyallahu anhaa) ni jetti, dhugumatti wahyiin guyyaa garmalee qorraa osoo isarratti buâ€™uu argee jira. Wahyiin erga dhumate booda dafqii kallacha isaa irraa coccoba.âœ [Sahih al-Bukhari 2, Sahih al-Bukhari 3215](#)

Asitti bilbila yommuu jedhu telefoona yeroo ammaa harkaa qabnu osoo hin taâ€™in bilbila sibilaa qillisuudha. Fakkeenyaaf, fardoota irraa bilbila qillisu ykn bilbila yeroo durii mana barnootatti itti

fayyadaman. Afaan Amaariffaatin isa â€œdawulâ€• jennuudha.

Hadiisa armaan olii Aaayatni Qurâ€™aanaa ni deeggaru. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) ni jedha:

وَلَنُفِثَنَّكَ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ۝

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ۝ بِلسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ۝

â€œDhugumatti, Qurâ€™aanni buufama Gooftaa addunyaa hundaati.

Ruuhi amanamaa taâ€™e (Jibriiltu) isaan buâ€™e (Qurâ€™aana Rabbiin irraa fide).

Akka ati Akeekachisaa irraa taatuf qalbii kee irratti [fide].

Lugaa (qooqa) Arabiffaa ifa taâ€™een.â€• Suuratu Ash-Shuâ€™araa 26:192-195

Kana jechuun Qurâ€™aanni Rabbi waan hundaa uumee fi sooru irraa buâ€™e. Rabbiin akkuma bishaan samii irraa buusun qaama namaatiif jabeenya taasise, Qurâ€™aanas of biraa buusun namootaf qajeelcha fi ifa taasise. Qurâ€™aana Rabbiin irraa gara Nabii Muhammad (SAW) itti kan fide (geesse) Malaayka Jibriili. Yeroo darbe Malaaykan Jibriil bifa sadiin gara Ergamaa Rabbi dhufuun ergaa akka itti geessu ilaalle turre. **1ffaa:** Ergamaan Rabbi suuraa dhugaa Jibriil irratti uumame ni argu. **2ffaa:** Suuraa namaa fakkaachun itti dhufuun ergaa itti geessa. Yeroo kanatti Ergamaan Rabbi fi namoonni naannawa san jiran Jibriilin ni argu, dubbii isaa ni dhagahu. **3ffaa:** Malaaykan Jibriil osoo ijaan hin mulâ€™atin Ergamaa Rabbitti wahyii (erga) Rabbiin irraa fida. Yeroo kanatti, Ergamaan Rabbi yommuu wahyiin isatti buâ€™u akka sagalee qillisa bilbilaa isatti dhagahama. Haalota wahyiin itti buâ€™u biroo caalaa haalli kuni isarratti ulfaatadha.

Akka yaadannotti osoo Ergamaan Rabbi (SAW) rafaan Qurâ€™aanni abjuudhaan isaanitti hin buune. Wanti abjuun isaanitti buâ€™e Qurâ€™aanan ala wahyii (ergaa) biraati. Fakkeenyaaf, banamiinsa Makkaa fi wantoota gara fuunduraatti dhugaan uumaman biroo abjuun argu. Garuu Qurâ€™aanni osoo isaan of beekanii fi hirraba irraa dammaqanii jiranuu isaan irratti buâ€™a ture.

Qurâ€™aanni waggaa 23f dhawaata dhawaatan, aayaa aayan (keeyyata keeyyataan), boqonna boqonnaan buâ€™a ture. Buâ€™iinsi kuni faaydaa baayâ€™ee qaba. Isaan keessaa: suuta suutan namoota barsiisuuf, karaa salphaan namoonni sammuu keessatti akka qabatan (haffazaniif), qalbii Ergamaa Rabbi fi sahaabota isaa tasgabbeessuf, warroota gaafi gaafataniif deebii hatamtamaa kennuu fi kkf.

Haala fi akkaata buâ€™iinsa Qurâ€™aana hubanne jirraa jechuudha. Amma gaafin kaâ€™u kana fakkaata. (1)-Malaaykan Jibriil Qurâ€™aana Rabbiin irraa gara Nabi Muhammad (SAW) erga fide booda Nabiyyiin hin dagatanii? Aayata fi jechoota wal keessa hin dhayanii? (2)- Ergamaan Rabbi (SAW) barreessuu fi dubbisuu hin dandaâ€™an. Kanaafu Qurâ€™aanni akkamitti barreefaman hanga ammaa as gahee? Gaafiwwan kanniin mata-duree armaan gadii keessatti ni deebisna.

Akkaataa Qurâ€™aanni Walitti Qabamee

Akkuma beekkamu Qurâ€™aanni addaan ciccituun yeroo adda addaa keessatti buufamaa ture. Haa taâ€™uu malee Qurâ€™aanni tartiiba isaa eeggatee walitti qabame jira. Walitti qabama fi tartiiba Qurâ€™aanaa bakka lamatti qoonne ilaalu dandeenya. Isaaniis: Qurâ€™aana qomatti qabachuu fi barreefamaan walitti qabuudha. Ammaaf Qurâ€™aanni akkamitti qomatti akka walitti qabame ni ilaalla. Barreefamaan akkamitti akka walitti qabame immoo In sha Allaah kutaa itti aanutti ilaalla.

1. Qurâ€™aana qomatti qabachuu (haffazuu)â€“ kana jechuun osoo homaa itti hin dabalini fi hin hirâ€™isin Qurâ€™aana guutuu sammutti qabachuudha. Adeemsi kuni Ergamaa Rabbii (SAW) irraa kaase hanga ammaatti kan itti fufaa jiruudha. Yommuu Jibriil Qurâ€™aana dubbisu akka jalaa hin bannee fi qomatti qabachuuf Ergamaan Rabbii (SAW) arraba isaanii Malaykaa Jibriil waliin sochoosa turan. Garuu Rabbiin adeemsa kana dhoowwun yommuu Qurâ€™aanni qaraâ€™amu (dubbifamu) akka calâ€™ise dhageefatu ajaje. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aalaa) ni jedha:

فَعَلَى اللَّهِ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ
إِلَيْكَ وَحْيُهُ، وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾

â€œMootiin haqaa Rabbiin ol taâ€™eera. Osoo buufamni isaa gara kee buâ€™ee hin xumuramin dura, Qurâ€™aana [dubbisuutti] hin jarjarin. â€˜Yaa Rabbii kiyya! Beekumsa naaf dabaliâ€™ jedhi.â€• (Suuratu Xaahaa 20:114)

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ۚ ﴿١٦﴾

â€œQurâ€™aana [qabachuutti] ariifachuuf jecha arraba kee isa waliin hin sochoosin.â€•

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ۚ ﴿١٧﴾

â€œDhugumatti, Qurâ€™aana [qalbii kee keessatti] walitti qabuu fi akka dubbistu gochuun Nurra jira.â€• (Suuratu Al-Qiyaamaa 75:16-17)

Hubachiisa: Qurâ€™aana keessatti Rabbiin â€œNuti, Nuâ€™ yommuu jedhu â€œGuddinna fi kabajaâ€• agarsiisufi malee baayâ€™inna agarsiisufi miti. Arabiffa keessatti of kabajuuf, â€œNahnu (Nuti) ykn Innna (dhugumatti nuti)â€• namni tokko ni fayyadama. Fakkeenyaaf barreessan kitaabaa, â€œmata-duree kana jalatti nuti kana ibsinee jirraâ€• jedhee yommuu barreessu ni argina. Rabbiin â€œNutiâ€• jedhe fayyadamuun immoo wanta garmalee Isaaf maluu jechuudha. Rabbiin Tokkicha fakkaataa hin qabne fi waa hunda uumudha.

Gara mata-duree keenyatti yommuu deebinu, akkuma keeyyata armaan olii irraa hubannutti Rabbiin Qurâ€™aana guutu qalbii Nabi Muhammad (SAW) keessatti akka walitti qabu itti gaafatamummaa fudhatee jira. Rabbiin wanta hundaa irratti dandaâ€™aa waan taâ€™eef, keeyyata (aayaa) fi boqonnaa Qurâ€™aana yeroo adda addaatti buâ€™an qalbii Nabiyyii keessatti tartiiban walitti qabe. Kanaafu,

aayaa (keeyyata) Qur'ānaa boqonnaa (suurah) ishiif maltu keessatti Rabbiin tartiiba qabsiise jira. Haala kanaan Nabiyyiin Qur'āna guutuu qomatti qabatan (haffazan).

Ergamaan Rabbii (SAW) Qur'āna irraa wanta isaanitti bu'aa sahaabota (hiriyyoota) isaanii barsiisaa turaniiru. Sahaabonnis Qur'āna haffazanii (qomatti qabatanii) jiru. Isaan keessaa Bukhaarin namoota torba sahiha keessatti tuqeera. Isaaniis: Mu'aaz bin Jabal, Ubay bin Ka'ab, Zayd bin Saabit, Abdullah bin Mas'ud, Saalim bin Ma'aqil, Abuu Zayd bin Sakanii fi Abuddardaa fa'aadha.

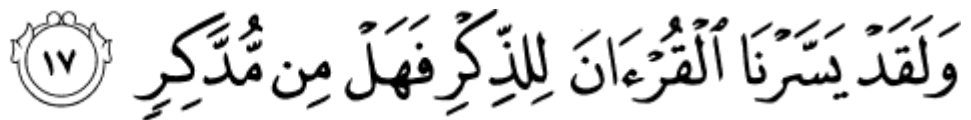
Kana jechuun namoonni jireenya Nabiyyi keessatti Qur'āna haffazan kanniin qofa jechuu miti. Garuu warreen Bukhaarin dubbate torban ykn saddeettan kunniin warra Qur'āna qomatti qabatanii (haffazanii) Nabiyyiin qaraati (dubbisa) isaanii isaaniif dhageefachuun beekkamaniidha. Namoota kanniin ala Qur'āna irraa muraasa ykn guutuu isaa kan haffazan baay'etu jiru.

Guduunfaa:

•Qur'ānaanni suuta suutan waggaa 23f Rabbiin irraa gara Nabii Muhammad (SAW) itti bu'aa tureera.

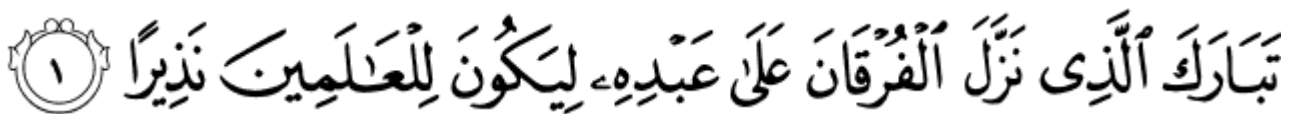
•Malaaykan Jibriil (nageenyi isarratti haa jiraatu) Qur'āna Rabbiin irraa fiduun gara Nabiyyitti geessa. Nabiyyiniis gara namootaatti geessu. Namoonnis Qur'āna isarra barachuun addunyaa guututti geessu. Haala kanaan Qur'ānaanni addunyaa keessa facaa'e.

•Rabbiin Qur'āna guutuu qalbii Nabiyyi keessatti walitti qabuu itti gaafatamummaa fudhatee jira. Akkasumas, nama Qur'āna qoma keessatti qabachuu fi barachuuf carraaqu Rabbiin akka isa gargaaru fi laaffisuuf waadaa galee jira. Rabbiin (subhaanahu wa ta'alaa) ni jedha:

•Dhugumatti, Qur'āna hubachuu fi yaadachuuf laaffifne jirra. Namni ittiin gorfamu jiraa?
•Suuratu al-Qamar 54:17

•Kanaafu, Qur'ānaanni Rabbiin irraa bu'uu keessa shakkiin wayitu hin jiru.

•Addunyaa hundaaf akeekachiisaa akka ta'uu gabricha Isaa irratti furqaana (Qur'āna) Kan buuse toltuun Isaa baay'atte. (Suuratu Al-Furqaan 25:1)

Kana jechuun Rabbiin gabricha Isaa Muhammad (SAW) irratti Qur'āna buusun karaa qajeelaa fi jallinnaa, karaa Jannataa fi ibiddatti nama geessu ifa taasise. Dhugumatti toltuun Rabbi baay'atte.

Kitaabban Wabii:

[Taarikhu Nuzuulu al-Qur'aan al-Kariim](#)“ fuula 26-28, by Mahammad Ra'afat Sa'iid Hiika Qur'āna Kabajamaa Afaan Oromootiin-Fuula 21-22, Mana Maxxansa Najaashi Akkasumas, bal'inaan Seenan Buufama Qur'āna Ingiliffaan dubbisuuf •[History of Qur'anic Text](#)• ilaalun ni danda'ama.

Date Created

April 28, 2018

Author

admin